

Nr 203.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd åt kontrollföreningsverksamhet; given Stockholms slott den 8 mars 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

I årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, punkten 53, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet beräkna för budgetåret 1935/1936 ett reservationsanslag av 137,000 kronor. Jag torde nu få änyo anmäla detta ärende.

Under en följd av år har riksdagen anvisat anslag för ifrågavarande ändamål. Anslaget, som för ett vart av budgetåren 1930/1931—1933/1934 upptagits till 90,000 kronor, är för innevarande budgetår med hänsyn till en påräknad reservation av i runt tal 20,000 kronor uppfört med allenast 80,000 kronor. Bestämmelser rörande anslagets användning äro meddelade i kungörelsen den 15 april 1932 (nr 72) angående statsbidrag till främjande av kontrollföreningsverksamheten.

Med föranledande av två vid 1932 års riksdag väckta motioner (I: 121 och II: 207) anhöll riksdagen (skr. nr 335), att Kungl. Maj:t måtte låta föranstalta om utredning, huruvida och på vad sätt möjligheter kunde beredas för upptagande i ökad omfattning av kontrollverksamhet vid ladugårdsskötseln därigenom att dylik kontroll även kunde anordnas i förenklad form och omhänderhavas exempelvis av andelsmejerier. Den 8 juli 1932 anbefalldes Kungl. Maj:t lantbruksstyrelsen att verkställa dylik utredning. I skrivelse den 29 september 1933 förklarade emellertid lantbruksstyrelsen, att styrelsen, som ansåge gällande bestämmelser på förevarande område ägnade att tillgodose de i riksdagsskrivelsen framställda önskemålen, icke funnit ärendet påkalla framläggande av något förslag.

I en den 29 april 1933 dagtecknad promemoria hava de särskilt tillkallade utredningsmän, vilka haft i uppdrag att fullfölja av jordbruksutredningen påbörjad undersökning rörande statens understöds- och låneverksamhet för jordbruksnäringens förkovran, även berört frågan om kontrollföreningsverksamheten och dess organisation. Utredningsmännen hava bland annat ifrågasatt, att den fortlöpande mera ingående kontrollen främst borde avse avelsbesättningar, medan ifråga om andra besättningar förenklade kontrollanordningar borde införas i syfte att vinna anslutning även av mindre och mera avlägset boende jordbrukare. Härjämte har i berörda promemoria uttalats det önskemålet, att kontrollassistenterna bereddes möjlighet till grundligare utbildning, varigenom de i ökad grad skulle bliva i stånd att tillhandagå jordbrukarna med praktiska råd och anvisningar jämväl beträffande ladugårdarnas allmänna skötsel i ekonomiskt och hygieniskt avseende. För åstadkommande av en mera effektiv kontrollverksamhet hava utredningsmännen förordat en på i promemorian närmare angivet sätt genomförd centralisering av kontrollföreningsverksamheten såväl inom varje hushållningssällskaps område som inom hela landet.

I syfte att få avhjälpt de brister, som kunde göra sig gällande beträffande tillverkningsprocessen i mejerierna och beskaffenheten hos den mjölk, som utgjorde råvara vid tillverkningen m. m., tillkallade jag jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 1 december 1933 sex utredningsmän för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande mejerihanteringen och mjölkproduktionen. Utredningsmännens uppdrag omfattade, bland annat, jämväl frågan om kontrollföreningsverksamheten. Den 27 december 1934 hava utredningsmännen — vilka antagit benämningen 1933

års mjölk- och mejeritredning — avgivit betänkande och förslag rörande kontrollföreningsverksamhetens organisation.

Över berörda betänkande och förslag hava, efter remisser, yttranden avgivits av lantbruksstyrelsen — efter hörande av kontrollnämnden, avelsföreningen för svensk låglandsboskap, avelsföreningen för svensk röd och vit boskap, avelsföreningen för röd kullig svensk lantras och avelsföreningen för fjällras — centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, Sveriges allmänna lantbrukssällskap ävensom samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott med undantag av det i Jämtlands län.

I detta sammanhang torde jag även få erinra om att lantbruksstyrelsen i skrivelse den 5 september 1934 i samband med anslagsäskande för kontrollföreningsverksamheten under nästkommande budgetår jämväl framlagt förslag till vissa åtgärder för avvägbringande av en mera effektiv övervakning av verksamheten i fråga.

Innan jag redogör för förenämnda förslag torde jag få lämna en översikt över nu *gällande bestämmelser angående den statsunderstödda kontrollföreningsverksamheten*. Kungörelsen den 15 april 1932 angående statsbidrag till främjande av kontrollföreningsverksamheten, vilken kungörelse kompletterats genom särskilda av lantbruksstyrelsen meddelade föreskrifter, innehåller i huvudsak följande.

Statsbidrag kan tilldelas hushållningssällskap, som i sin ordning utlämnar bidrag till förening med syfte att underlätta och ordna undersökning av och kontroll å utfodringen och avkastningen av medlemmarnas nötkreatursbesättningar (kontrollförening). Sistnämnda bidrag äro av två slag, nämligen dels organisationsbidrag, avseende anskaffande av erforderlig utrustning för kontrollverksamhetens anordnande, dels ock årligt bidrag, avseende kostnaderna för kontrollverksamhetens uppehållande.

Organisationsbidrag må utgå med högst 400 kronor för varje kontroll-assistentbefattning, som inrättas och av lantbruksstyrelsen prövas vara behövlig för ändamålet. Dylikt bidrag får dock i regel allenast utgå för befattning utöver det högsta antal, som förut funnits inom vederbörande förenings område. För att kontrollförening skall kunna komma i åtnjutande av organisationsbidrag kräves, bland annat, att föreningen styrker sig för anskaffande av utrustning för den kontrollassistentbefattning, varom fråga är, hava utgivit minst lika stort belopp som det sökta bidraget.

Årligt bidrag må, beräknat efter det antal föreningsmedlemmar, som äga högst 5, 10 eller 15 kor, utgå med ifråga om besättningar, inom vilka bestämning av mjölkens fetthalt verkställes minst 17 gånger årligen, högst respektive 15, 10 och 5 kronor för varje besättning, samt ifråga om övriga besättningar högst respektive 10, 7 och 3 kronor för varje besättning. — I praxis har den intensivare kontrollen med fetthaltsbestämning minst 17 gånger om året. d. v. s. med en kontrollperiod av 21 dagar. plägat benämnas A-kontroll och övrig i kungörelsen omförmäld kontroll brukat kallas B-kontroll. — Årligt bidrag utgår för kontrollår, räknat från hösten det ena året till samma tid nästföljande år. För erhållande av årligt bidrag fordras, bland annat, att av hushållningssällskap eller landsting eller eljest för ändamålet tillskjutes minst lika stort belopp.

Av kontrollförening till vederbörande hushållningssällskap ingiven

framställning om statsbidrag skall tillika med hushållningssällskapets till Kungl. Maj:t ställda ansökan översändas till lantbruksstyrelsen, som i sin tur har att med eget utlåtande överlämna ansökningshandlingarna till Kungl. Maj:t.

Hushållningssällskap, som för kontrollföreningsverksamheten inom sitt område erhållit statsbidrag, är bland annat skyldigt att i enlighet med av lantbruksstyrelsen fastställd plan genom särskild överkontrollassistent eller i hushållningssällskapets tjänst anställd konsulent leda och övervaka kontrollverksamheten såväl inom kontrollförening, vilken erhållit statsbidrag enligt kungörelsen, som ock inom annan dylik förening, vilken förklarar sig villig att för ändamålet ställa sig under hushållningssällskapets inseende.

Vid sidan av den i förberörda kungörelse omförmälda kontrollverksamheten — den s. k. allmänna kontrollen — och med utnyttjande av dess arbetsresultat har inom vissa besättningar av framstående avelsvärde vid s. k. kontrollgårdar inrättats en skärpt kontroll. Bestämmelser om sistnämnda kontroll äro meddelade i kungörelsen den 28 juli 1932 (nr 374) om anordnande av kontroll över avelsbesättningar av vissa nötboskapsraser. Då 1933 års mjölk- och mejeritredning i sitt nu avgivna betänkande även upptagit till behandling frågan om sagda kontroll, tillåter jag mig att av angivna kungörelses innehåll återgiva följande.

I syfte att främja landets nötboskapsavel må skärpt kontroll anordnas över vissa nötkreatursbesättningar beträffande utfodring och avkastning, pålägg av djur samt dessas märkning med flera förhållanden, som kunna anses vara av betydelse för bedömande av besättningarnas och därifrån härstammande djurs avelsvärde. För att kunna underställas kontroll skall besättningen tillhöra någon av raserna svensk röd och vit boskap, svensk låglandsboskap eller röd kullig svensk lantras ävensom vara av beskaffenhet att kunna förväntas i väsentlig grad bidra till förbättrande av landets nötboskapsavel.¹ Dessutom måste besättningen vara ansluten till kontrollförening — vid tillämpningen av skärpt kontroll har genomförd A-kontroll ansetts erforderlig — samt till det under statens ledning bedrivna arbetet för bekämpandet av nötkreaturstuberkulosen. Ledningen av förevarande kontroll, som står under lantbruksstyrelsens inseende, utövas av en särskild nämnd, kontrollnämnden, bestående av sex ledamöter, av vilka lantbruksstyrelsen utser två, däribland ordföranden, avelsföreningen för svensk röd och vit boskap likaledes två samt avelsföreningarna för övriga två ifrågakommande raser vardera en. Nämnden utser inom sig ett arbetsutskott å högst tre ledamöter. Å nämnden ankommer att efter prövning av från vederbörande avelsbesättningar innehavare inkomna ansökningar avgöra, vilka besättningar, som skola underkastas skärpt kontroll. Övervakningen av kontrollen sker genom hos kontrollnämnden anställda överassistenter eller kontrollanter.

Kostnaderna för den skärpta kontrollen bestridas dels av inflytande, av lantbruksstyrelsen bestämda, medlemsavgifter och dels av medel, som av Kungl. Maj:t för ändamålet ställas till lantbruksstyrelsens förfogande.

¹ Beträffande avelsbesättningar av fjällras gälla särskilda bestämmelser, givna i kungörelsen den 28 juli 1932 (nr 373) om bildande och upprätthållande av avelscentra för nötboskap av fjällras.

Sistnämnda medel har Kungl. Maj:t pläгат anvisa ur fonden för svenska hornboskapens och fåravelns förädling.

Lantbruksstyrelsen har i sin förutberörda skrivelse den 5 september 1934 rörande kontrollföreningsverksamheten (den allmänna kontrollen) anfört i huvudsak följande.

Trots skärpning av de utav lantbruksstyrelsen fastställda grunderna för ledning och övervakning av den allmänna kontrollverksamheten hade erfarenheten visat, att stora svårigheter föreläge att göra den föreskrivna överkontrollen fullt effektiv. Särskilt yppade sig svårigheterna inom sådana hushållningssällskaps områden, där kontrollföreningsverksamhetens omfattning icke möjliggjorde särskild överkontrollassistents anställande utan överkontrollen utövades av annan tjänsteman såsom bisyssla. Styrelsen hade allt mer och mer styrkts i sin uppfattning, att stort behov föreläge av kraftigare åtgärder för att åstadkomma en så vitt möjligt effektiv kontroll över denna för landets mjölkproduktion viktiga verksamhet.

Lantbruksstyrelsen ville därför föreslå, att hushållningssällskapen ålades att för ifrågavarande överkontroll anlita särskilt anställda överkontrollassistenter med uteslutande uppgift att verkställa dylik kontroll. En sådan anordning torde dock icke kunna genomföras, med mindre hushållningssällskapen bereddes bidrag av statsmedel till kostnaderna härför. Sammanlagda antalet kontrollföreningar i landet hade under kontrollåret 1932/1933 uppgått till 931. På grund av det växlande antalet kontrollföreningar inom de olika hushållningssällskapens områden kunde varje sådant område icke lämpligen utgöra verksamhetsområde för en överkontrollassistent. En reglering härutinnan bleve därför nödvändig. Denna reglering borde ske så, att en överkontrollassistents verksamhet som regel borde omfatta högst 75 kontrollföreningar. I enlighet härmed skulle för hela riket erfordras 13 överkontrollassistenter.

Kostnaderna för överkontrollassistenternas verksamhet borde till lika delar bäras av staten och de olika hushållningssällskapen. Med en beräknad kostnad av 6,000 kronor för varje befattningshavare, resekostnad däri inräknad, skulle sammanlagt för ändamålet erfordras 78,000 kronor. Statens andel härav, 39,000 kronor, skulle motsvara ett årligt bidrag av 40 kronor per kontrollförening.

Med hänsyn till att överkontrollassistents tjänstgöringsområde i vissa fall skulle komma att omfatta två eller flera hushållningssällskaps områden eller delar därav, borde det stå hushållningssällskapen öppet att uppdraga anordnandet av ifrågavarande överkontroll åt den i kungörelsen den 28 juli 1932 om anordnande av kontroll över avelsbesättningar av vissa nötboskapsraser omförmälda kontrollnämnden. För sådant fall borde ersättning utgå till nämnden med 80 kronor för varje kontrollassistentbefattning.

Anslagsbehovet till kontrollföreningsverksamheten i övrigt syntes vara i tilltagande på grund av den ökade anslutning, som till följd av vidtagna åtgärder kunde förväntas från innehavare av mindre ladugårdar. Utgifterna av statsmedel för ändamålet uppginge för 1933 till 83,891 kronor 35 öre. För 1934 hade Kungl. Maj:t för ändamålet beviljat 93,859 kronor 29 öre, vartill komme 5,000 kronor, som beräknats för täckande av kostnaderna för berättelse över verksamheten. Medelsbehovet för 1935 syntes böra beräknas till ett oförändrat belopp av cirka 95,000 kronor. Härtill komme statsbidrag till täckande av kostnaderna för berättelse över 1935 års verksamhet, beräknat till likaledes oförändrat belopp, 5,000 kronor.

Då vid utgången av budgetåret 1934/1935 en behållning å anslaget till understöd åt kontrollföreningsverksamheten av omkring 3,000 kronor syntes kunna påräknas, borde för budgetåret 1935/1936 av riksdagen äskas anslag för ändamålet med (39,000 + 95,000 + 5,000 — 3,000 =) 136,000 kronor.

1933 års mjölk- och mejeritredning har till en början lämnat en ingående redogörelse för den nuvarande kontrollföreningsverksamheten och för under senare år framkomna förslag till reformering av nämnda verksamhet. Härvid har utredningen — under förmälan att 14.8 procent av Sveriges kor under kontrollåret 1932/1933 varit underkastade kontroll — bland annat framhållit den olika utbredning, kontrollverksamheten erhållit inom olika hushållningssällskaps och även olika kontrollföreningars områden, samt gjort gällande, att anledningen härtill i mycket stor utsträckning vore att söka i förefintliga betydande olikheter i fråga om storleken av den kostnad, som föreningsmedlemmarna hade att vidkännas för kontrollen. Stegrade kontrollkostnader har enligt utredningens förmenande i hög grad bidragit till kontrollverksamhetens ringa utbredning bland mindre jordbrukare med i regel små kreatursbesättningar. Genom statistiskt material har utredningen även sökt åskådliggöra, huru som det till smärre besättningar utgående höjda anslaget icke fullt kompenserade den ökade kontrollkostnad, som uppkomme i en förening med ett större antal dylika besättningar. En annan bidragande orsak till rådande skiljaktigheter i avseende å storleken av de å föreningsmedlemmarna belöpande kontrollkostnaderna har utredningen funnit ligga däri, att anslagen från hushållningssällskap och landsting plägade variera högst avsevärt inom de skilda hushållningssällskapens områden.

Till belysande av kontrollkostnadernas variation har utredningen gjort följande sammanställning, avseende kontrollkostnaderna under kontrollåret 1932/1933 inom vissa hushållningssällskaps områden.

Hushållningssällskap		Anslag i kronor per ko av allmänna medel	Medlemmarnas egna bidrag i kronor per ko	Totalkostnad i kronor per ko
Kristianstads läns	0.96	2.65	3.61
Gotlands	»	1.69	2.17	3.86
Jönköpings	»	1.51	2.16	3.66
Skaraborgs	»	0.65	1.97	2.62
Östergötlands	»	0.05	2.61	2.66
Södermanlands	»	0.24	2.10	2.34
Värmlands	»	0.44	2.41	2.85
Gävleborgs	»	2.17	2.63	4.80
Västernorrlands	»	1.12	2.22	3.34
Västerbottens	»	3.02	2.07	5.09
Norrbottnens	»	3.57	1.95	5.52

Utredningen har funnit ladugårdskontrollen äga sin största utbredning i de tätast bebyggda länen, d. v. s. inom slättbygdsområdena i södra och mellersta Sverige. I de glesast bebyggda områdena hade däremot utbredningen visat sig vara avsevärt mindre, vilket förhållande utredningen framförallt tillskriver de stora avstånden, som föranlett ökade indirekta kontrollkostnader och till följd därav utgjort ett starkt hinder för en större anslutning till kontrollföreningsverksamheten. En dylik anslutning hämmades också därigenom att de minsta kreatursbesättningarna vore att finna inom sistnämnda områden, varjämte å vissa håll de med kontrollassistenternas mottagande förenade svårigheterna inverkade menligt på kontrollföreningsverksamhetens utbredning.

Såsom faktorer av betydelse för en gynnsam utveckling av ifrågavarande verksamhet har utredningen jämväl framhållit det arbete, som av vederbörande lokala ledning nedlades å verksamheten, samt det intresse, som jordbrukarna själva lade i dagen för verksamhetens bedrivande.

Utredningens förslag till viss omorganisation av kontrollföreningsverksamheten är av väsentligen följande innebörd.

Vad först angår den allmänna kontrollen föreslår utredningen, att A- och B-kontrollen bibehålles i stort sett oförändrad. Nämnda kontrollformer hava nämligen enligt utredningens förmenande i allt väsentligt tillfredsställande fyllt sin uppgift att befordra såväl ett ändamålsenligt individurval inom de kontrollerade nötboskapsstammarna som en önskvärd rationalisering av utfodringen.

Då emellertid utredningen ansett vissa befogade anmärkningar kunna riktas mot de hittills tillämpade arbetsmetoderna vid den allmänna kontrollen, har utredningen funnit sig föranlåten att härutinnan förordra vissa förändringar. Dessutom har utredningen funnit A- och B-kontrollen böra i viss mån göras mera omfattande.

i fråga om *A-kontrollen* innebär utredningens förslag i huvudsak följande: Såsom hittills skall denna kontroll utföras av anställda kontrollassistenter genom regelbundna besök inom besättningarna minst 17 gånger årligen. Såväl därvid förekommande avkastningskontroll — bestående i individuell provmjölkning och fetthaltsbestämning — som utfodringskontroll — bestående i fodervägning eller foderuppskattning — får endast utföras av kontrollassistent. Foderkontrollen bör om möjligt alltid ske genom vägning av fodret. A-kontrollen skall utgöras, förutom av avkastnings- och foderkontroll, även av härstammingskontroll, innefattande fullständigast möjliga kontroll över betäckningar och kalvningar, djurens märkning och stamtavlornas utskrivande. Till A-kontrollen hör dessutom bokföring enligt fastställda formulär ävensom meddelandet av råd och anvisningar för utfodringens lämpliga ordnande.

Beträffande *B-kontrollen* har utredningen ansett densamma böra i likhet med A-kontrollen utföras av anställda assistenter genom regelbundna besök inom besättningarna. Vid kontrollen föreslås skola tillämpas en kontrollperiod av högst en månad. På enahanda sätt som vid A-kontrollen skall vid varje assistentens besök verkställas avkastnings- och

utfodringskontroll, varjämte härstamningskontroll bör förekomma i största möjliga utsträckning. Liksom hittills bör vid B-kontrollen möjligt finnas för vederbörande besättnings innehavare att växelvis med assistenten verkställa provmjölkning och fodervägning. Av djurägaren tagna prov för fetthaltsundersökningen föreslås skola kunna konserveras och förvaras till assistentens nästföljande besök. Assistenten bör dock enligt förslaget minst en gång varannan månad själv utföra samtliga till kontrollen hörande arbeten. Undersökning av fetthalten bör vidare företagas minst 12 gånger årligen. Även i B-kontrollen bör ingå bokföring enligt fastställda formulär, varjämte råd och anvisningar rörande utfodringens ordnande böra meddelas.

Utredningen har emellertid ansett övervägande skäl tala för att någon ökad anslutning till kontrollföreningsverksamheten ej kan påräknas, därest kontrollen begränsas till de av utredningen nu förordade båda kontrollformerna. På grund därav har utredningen föreslagit anordnande av en kontroll i förenklad form inom mindre nötkreatursbesättningar. Såsom förebild för den nya kontrollformen — vilken föreslås skola benämnas *C-kontroll* — har utredningen tagit den s. k. mejerikontroll, som på vissa håll — framförallt i Skåne — utformats i syfte att nedbringa kontrollkostnaderna genom ett bättre utnyttjande av kontrollassistenternas arbetskraft. Förslaget om införande av C-kontroll innebär i huvudsak följande.

Kontrollarbetet skall organiseras som ett samarbete mellan vederbörande besättnings innehavare och den anställde assistenten. Härvid skall det åligga den förre att minst en gång i månaden utföra provmjölkning och provtagning i och för fetthaltsundersökning, medan den senare å någon central plats, i första hand ortens mejeri, har att utföra fetthaltsbestämningen och nödig bokföring ävensom att till besättnings innehavare översända de härvid erhållna resultaten. För underlättande av kontrollarbetet bör vägningen av mjölken kunna ersättas av mätning. Den för provmjölkningen använda attiraljen bör kunna vara av betydligt enklare beskaffenhet än vid A- och B-kontrollen. Med de föreslagna förenklingarna i kontrollen räknar utredningen med att kontrollkostnaderna skola kunna avsevärt nedbringas. Därest varje assistent beräknas erhålla en åslön av 1,500—2,000 kronor samt antages kunna medhinka 150 prov per dag, skulle kontrollkostnaderna — med en beräknad utgift av omkring 2 öre per prov för kemikalier, skrivmaterialier m. m. — ej uppgå till mer än 60 å 70 öre per ko och år. Någon foderkontroll behöver enligt förslaget ej förekomma vid C-kontrollen. Med hänsyn till att de mindre ladugårdsägarna, för vilka den förenklade kontrollen främst är avsedd, i allmänhet icke kunna förväntas äga förutsättningar för att på egen hand verkställa den för vinnande av kontrollens ändamål erforderliga omläggningen av utfodringen, föreslår emellertid utredningen, att möjlighet beredes de djurägare, som så önska, att även vid förevarande kontrollform erhålla råd och anvisningar rörande utfodringens rationella ordnande. För denna rådgivande verksamhet anser utredningen tre vägar böra stå öppna. Sålunda bör verksamheten antingen bedrivas av kontrollassistenten vid sidan av det egentliga kontrollarbetet eller ombesörjas av vederbörande överkontrollant eller anförtros åt annan lämplig person, t. ex. en mindre jordbrukare i trakten, som äger den härför nö-

diga utbildningen. Genom en dylik utbyggnad av C-kontrollen beräknar utredningen, att kontrollkostnaderna komma att stegas, dock ej i större utsträckning än att desamma — vilken form som än väljes för den rådgivande verksamheten — komma att stanna vid omkring 1 krona per ko och år. De vid C-kontrollen vunna resultaten böra enligt utredningens förmenande i motsats till resultaten vid A- och B-kontrollen icke läggas till grund för stamboksföringen.

Beträffande den skärpta kontroll, som för närvarande utövas inom de egentliga avelsbesättningarna, där stamboksföring är genomförd och där uppfödning av avelsdjur för försäljning bedrives, har utredningen föreslagit, att densamma bör verkställas efter i stort sett enahanda plan som hittills. Utredningen anser dock, att den skärpta kontrollen lämpligen bör benämnas elitkontroll samt att den, efter hand som förhållandena det medgiva, bör utvidgas att omfatta en så fullständig hälsovårdskontroll som möjligt, utförd av veterinär under medverkan av kontrollassistent och djurägare. I sistnämnda hänseende bör elitkontrollen enligt utredningens mening avse icke blott tuberkulosen utan även övriga sjukdomar och störningar, i den mån hänsyn till dessa bör tagas vid avelsarbetets bedrivande. Utredningen framhåller härvid den stora betydelse, genomförandet av en dylik hälsovårdskontroll kommer att få för vårt jordbruk ur såväl rent driftsekonomisk som framförallt avelssynpunkt. Anslutningen till hälsovårdskontrollen ifrågasättes böra till en början göras frivillig och de vid kontrollen erhållna resultaten — varom anteckning bör ske i föreskriven kontrollbok — tills vidare konfidentiella. Efter hand som ökad anslutning vinnes, bör emellertid hälsovårdskontrollen kunna göras obligatorisk inom elitbesättningarna, varjämte resultaten kunna göras offentliga. Utarbetandet av de närmare föreskrifterna rörande hälsovårdskontrollen finner utredningen böra åvila kontrollnämnden, vilken även bör äga bestämma omfattningen av berörda kontroll samt den användning, de erhållna resultaten skola få. Utredningen framhåller såsom i hög grad önskvärt, att i den stamtavla, som är avsedd att åtfölja varje från elitbesättning försålt avelsdjur, framdeles kommer att inflyta även en veterinär deklARATION angående vederbörande djurs hälsotillstånd. Å kontrollnämnden bör enligt utredningens mening ankomma att utöva kontroll över stamtavlorna, i den mån sådan kontroll ej sker genom vederbörande avelsförening eller annat lämpligt organ.

Utredningen har beträffande den lokala ledningen av ladsugårdskontrollen föreslagit, att denna såsom hittills måtte tillkomma hushållningssällskapen. Utredningen förordar därjämte, att inom de olika hushållningssällskapen genomföres en centralisering av kontrollföreningsverksamheten på det sätt, att inom varje sällskaps område tillsettes en styrelse för hela verksamheten inom området. Nämnda styrelse finner utredningen lämpligen böra erhålla en sådan sammansätt-

ning, att vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott utser $\frac{2}{3}$ och medlemmarna i de under styrelsen sorterande föreningarna $\frac{1}{3}$ av ledamöterna, vilkas antal föreslås bära fastställas av hushållningssällskapet. Genom en dylik centralisering — som redan på vissa håll praktiserats — anser utredningen kunna vinnas ett bättre utnyttjande av de anställda kontrollassistenternas arbetskraft med ty åtföljande minskning och jämnare fördelning av kontrollkostnaderna, vilken sistnämnda omständighet givetvis i sin tur är ägnad att stimulera en ökad anslutning till kontrollföreningsverksamheten. I detta sammanhang föreslås vidare, att genomförd centralisering uppställs som villkor för att statsbidrag skall kunna utgå till kontrollföreningarna inom ett visst område. Den lokala styrelsen bör enligt utredningens förslag handhava kontrollens organisation och ledning samt verka för densammas utbredning inom styrelsens område ävensom genom överkontrollant övervaka kontrollarbetet i de fall, då överkontrollen ej överlåtits på kontrollnämnden.

I avseende å övervakningen av kontrollassistenternas arbete har nämligen utredningen helt anslutit sig till lantbruksstyrelsens förut omförmälda, i skrivelse den 5 september 1934 framlagda förslag om anställande hos hushållningssällskapen av 13 överkontrollassistenter med rätt för sällskapen att på vissa villkor åt kontrollnämnden uppdraga anordnandet av överkontrollen.

Utredningen, som även upptagit till behandling frågan om kontrollföreningsverksamhetens centrala ledning, har i denna del funnit sig bära föreslå, att kontrollnämnden ombildas till ett i tekniskt avseende ledande och övervakande organ för hela landets kontrollföreningsverksamhet. Förslaget innebär, att kontrollnämnden — som skall sortera under lantbruksstyrelsen — skall bestå av 7 ledamöter, av vilka en, som tillika skall vara ordförande, utses av nämnda ämbetsverk. Av de övriga ledamöterna bära lantbrukshögskolans styrelse, styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, hushållningssällskapens ombud samt avelsföreningarna för svensk låglandsboskap samt svensk röd och vit boskap utse vardera en, varjämte avelsföreningarna för röd kullig svensk lantras och fjällras gemensamt skola välja en ledamot. Inom nämnden skall utses ett arbetsutskott på tre personer för handläggningen av löpande ärenden. Statskonsulenten i boskapsskötsel bör vara sekreterare i nämnden. Nämndens främsta uppgift skall vara att verka för kontrollverksamhetens utbredning och rationalisering samt de erhållna kontrollresultatens utnyttjande inom mjölkproduktionen och avelsarbetet. Utöver den allmänt övervakande befogenheten skall det åligga nämnden att direkt genom hos nämnden anställda överkontrollanter leda och övervaka elitkontrollen samt avgöra, vilka besättningar, som bära ifrågakomma för denna kontroll. Nämnden skall vidare hava att utfärda för kontrollföreningsverksamheten erforderliga tillämpningsföreskrifter.

Slutligen har utredningen gjort vissa beräkningar rörande behovet av statsbidrag för den omorganiserade kontrollföreningsverksamheten. Vad först angår A- och B-kontrollen har det syntts utredningen lämpligast, att statsanslaget till dessa kontrollformer även framdeles i form av organisationsbidrag och årligt bidrag utgår enligt nu gällande grunder. — I fråga om C-kontrollen framhåller utredningen, att statsbidrag bör utgå även till nämnda kontroll i form av såväl organisationsbidrag som årligt bidrag. I detta sammanhang anför utredningen i huvudsak följande.

Därest varje besättnings koantal ej överstege 10, syntes kostnaden för nyanskaffning av erforderlig kontrollattiralj kunna begränsas till omkring 6 kronor per medlem; härvid hade då förutsatts, att inköp av butyrometer och provglas ej behövde ske utan att nämnda inventarier finge gratis disponeras från vederbörande mejeri. I organisationsbidrag borde av statsmedel utgå högst det belopp, vartill kostnaden för nyanskaffningen uppginge, dock med begränsning uppåt till högst 3 kronor per medlem. Årligt bidrag borde beräknas per ko och endast utgå till besättning med högst 10 kor. Med hänsyn till att totalkostnaden för C-kontrollen beräknats till 1 krona per ko och år, syntes det önskvärt, att det årliga bidraget utginge med 25 öre per ko. För erhållande av årligt bidrag borde ej, såsom vid A- och B-kontrollen, krävas, att medel till enahanda belopp tillsköttes av vederbörande hushållningssällskap. Med en beräknad anslutning till C-kontrollen under budgetåret 1935/1936 av omkring 10,000 besättningar, omfattande i runt tal 40,000 kor, skulle enligt nu angivna grunder anslagsbehovet för sagda budgetår komma att utgöra för organisationsbidraget 30,000 kronor och för årsbidraget 10,000 kronor eller tillhoppa 40,000 kronor. — Till elitkontrollen borde statsbidrag utgå efter enahanda grunder som hittills. — Med godkännande av lantbruksstyrelsens kostnadsberäkning i fråga om inrättande av 13 överkontrollassistentbefattningar funne utredningen vidare, i likhet med styrelsen, staten böra för överkontrollen vidkännas ett belopp av 39,000 kronor eller hälften av de för ändamålet beräknade årliga kostnaderna. — För den föreslagna utvidgningen av kontrollnämndens verksamhet beräknade utredningen komma att erfordras visst tillskott av statsmedel. Då emellertid berörda utvidgade verksamhet knappast torde komma att under nästa budgetår upptagas i full utsträckning, ansåge utredningen, att, därest medel till bestridande av kostnaden för den skärpta kontrollen under kontrollnämndens ledning såsom hittills komme att anvisas ur fonden för svenska hornboskapens och fåravelns förädling, något särskilt anslag för ifrågasvarande ändamål icke torde böra äskas för nästa budgetår.

I yttrandena över utredningens förslag har detsamma mestadels i stort sett rönt förståelse. Allmänt har i yttrandena understrukits vikten av att åtgärder bleve vidtagna för åstadkommande av en större anslutning till kontrollföreningsverksamheten. Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har dock ifrågasatt, huruvida tillräcklig anledning nu föreläge att verkställa ändringar i gällande bestämmelser i ämnet, i synnerhet som nämnda bestämmelser nyligen undergått en genomgripande revision samt en omläggning av verksamhetens lokala organi-

sation i enlighet med de reviderade bestämmelserna för närvarande påginge och prövades inom de olika hushållningssällskapen. Från Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har gjorts gällande, att frågan om avelsarbetets bedrivande — enkannerligen frågan om införande av tjurbesiktningstvång — borde för ernående av önskvärt resultat upptagas till behandling i samband med övervägandet av en omorganisation av kontrollföreningsverksamheten. Vid ett dylikt övervägande har Hallands län hushållningssällskaps förvaltningsutskott ansett jämväl böra uppmärksammas det förhållandet, att kontrollarbetet under senare år utsträckts att omfatta andra grenar av husdjursskötseln än mjölkproduktionen, såsom suggkontroll, gödsvinskontroll, ungdjurskontroll m. m. I åtskilliga yttranden har vidare framhållits, att en omläggning av kontrollföreningsverksamheten i av utredningen angiven riktning med nödvändighet torde kräva anordnande av grundligare utbildningskurser för kontrollassistenterna.

Vad angår utredningens förslag i fråga om anordnandet av den allmänna kontrollen, har förslaget om bibehållande av *A- och B-kontrollen* i samtliga yttranden utom i dem från avelsföreningen för fjällras samt Östergötlands och Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott i huvudsak tillstyrkts eller åtminstone ej föranlett allvarligare erinringar. I de flesta yttrandena har uttalats tillfredsställelse med de resultat, som hittills med anlitande av nämnda kontroll utvunnits. Avelsföreningen för fjällras ävensom förstnämnda förvaltningsutskott hava tillstyrkt bibehållandet av A-kontrollen men ansett behovet av en B-kontroll bortfalla i och med införandet av den av utredningen förordade C-kontrollen. Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott åter har avstyrkt uppdelningen i A-, B- och C-kontroll samt i stället föreslagit ladugårdskontrollens särskiljande i allmän kontroll och mejerikontroll, varav den förstnämnda skulle hava till uppgift att vägleda den enskilde djurägaren med avseende å utfodringens rationella ordnande samt angående pålägg och utgallring ävensom att tjäna som grundval för det allmänna avelsarbetet. Mejerikontrollen däremot, vilken så gott som uteslutande borde avse vägledning vid pålägg och utgallring, skulle endast i begränsad omfattning innebära foderkontroll och resultaten av densamma borde icke i någon mån läggas till grund för avelsarbetet. För verkställande av dylik mejerikontroll, som för övrigt komme att helt utesluta behovet av nuvarande B-kontroll, borde — i likhet med vad redan skett på vissa håll inom Malmöhus län — bildas särskilda mejerikontrollföreningar. Styrelsen för vederbörande mejeri skulle utöva ledningen över kontrollen, vilken borde handhas av en vid mejeriet anställd mjölkbedömare. En dylik organisation hade visat sig vara synnerligen enkel och smidig, och kontrollkostnaden utgjorde den lägsta möjliga.

Mot förslagets närmare utformning av A- och B-kontrollen har riktats vissa anmärkningar. Sålunda hava avelsföreningen för svensk låglands-

boskap och Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott förordat ytterligare skärpning av A-kontrollen i syfte att göra särskild s. k. elitkontroll obehövlig. Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har tvärtom avstyrkt av utredningen förordade skärpningar av nuvarande A- och B-kontroll samt ifrågasatt, huruvida icke jämväl en 28-dagars kontrollperiod borde få förekomma vid A-kontrollen under förutsättning, att allt kontrollarbete utfördes av kontroll-assistent. Sistnämnda förvaltningsutskott har ävenledes betonat önskvärdheten av att benämningarna A- och B-kontroll liksom övriga av utredningen föreslagna benämningar å olika kontrollformer infördes och definierades i vederbörande författning. Beträffande kontrollperiodens längd vid A-kontrollen har jämväl i ett par andra yttranden framställts erinringar. Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har sålunda ansett, att antalet av kontrollassistent varje år vid besök verkställda kontrollundersökningar (kontrolldagar) lämpligen borde kunna inskränkas till 16 i stället för nuvarande 17. För Norrlands vidkommande har därjämte Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott funnit önskvärt, att bestämmelserna för A-kontrollen såtillvida mildrades, att för berörda kontroll komme att stadgas minst 12 fullständiga kontroldagar med besök och kontroll av vederbörande assistent samt mellan besöken en av djurägaren utförd provmjölkning, därvid av den sistnämnde tagna prov borde kunna konserveras för att undersökas av assistenten vid dennes påföljande besök. — Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har gjort gällande, att den ifrågasatta härstamningskontrollen borde göras lika sträng vid B-kontrollen som vid A-kontrollen, enär de vid båda kontrollformerna erhållna resultaten vore avsedda att godkännas såsom underlag för vederbörande djurs införande i stamböckernas förberedande klasser. I yttrandet från Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har B-kontrollen föreslagits få förekomma allenast under två former, nämligen dels med en kontrollperiod av 28 dagar, varvid assistenten vid varje kontroll skulle utföra samma arbete som vid A-kontrollen, och dels med kontrollbesök av assistenten 8 gånger årligen och mjölkvägning av djurägaren en gång mellan varje besök, därvid dock fetthaltsberäkning allenast skulle få ske efter av assistenten tagna och undersökta prov. Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har vid B-kontrollen förordat en kontrollperiod av sex veckor. Med hänsyn framförallt till att A- och B-kontrollen inom ett visst område lämpligen borde utföras av en och samme assistent hava Kalmar läns norra, Göteborgs och Bohus läns samt Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott avstyrkt fixa bestämmelser angående kontrollperiodens längd vid B-kontrollen och i stället ansett, att bestämmelserna därom borde göras så smidiga, att en anpassning av periodens längd efter skilda förhållanden bleve möjlig. Under förmälan bland annat att anordningen sannolikt skulle inverka

menligt på anslutningen till kontrollföreningsverksamheten hava därjämte Kalmar läns norra samt Göteborgs och Bohus läns hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott funnit sig böra avstyrka den föreslagna bestämmelsen om fetthaltsundersökning vid B-kontrollen minst 12 gånger årligen ävensom att djurägaren skulle äga att växelvis med assistenten taga och konservera prov för berörda undersökning.

Utredningens förslag om införande av en *C-kontroll* har i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de fyra hörda avelsföreningarna, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, Sveriges allmänna lantbrukssällskap samt 14, eller mer än hälften, av hushållnings-sällskapens förvaltningsutskott. Dessutom hava lantbruksstyrelsen och fyra hushållningssällskaps förvaltningsutskott ehuru under uttalande av starka tvivel rörande C-kontrollens värde för nötkreatursskötseln förklarat sig likväl ej vilja motsätta sig anordnandet av nämnda kontroll. I yttrandena från kontrollnämnden samt Stockholms läns och stads, Jönköpings läns, Malmöhus läns, Älvsborgs läns norra, Skaraborgs läns och Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har däremot förslaget om C-kontroll helt avstyrkts. Södermanlands, Jönköpings, Gävleborgs och Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott hava i sina yttranden framhållit, att inom deras respektive verksamhetsområden intet eller allenast mycket ringa behov av en C-kontroll föreläge. I ett flertal yttranden hava uttalats farhågor för att C-kontrollen skulle komma att utöva en menlig inverkan på anslutningen till övriga kontrollformer. Från skilda håll har även betonats, att C-kontrollens framgång i hög grad vore beroende av mejeriernas inställning till kontrollen ävensom av den planerade rådgivningens beskaffenhet. I åtskilliga yttranden har påpekats, att en kontroll, motsvarande den nu föreslagna C-kontrollen, kunnat anordnas— och på vissa håll också anordnats — redan enligt nuvarande bestämmelser i fråga om B-kontrollen. Förslag har även väckts om att, i stället för inrättandet av en C-kontroll, lämna större statsbidrag åt B-kontrollen. Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har för sin del ifrågasatt, huruvida ej B- och C-kontrollformerna lämpligen borde såsom likvärdiga sammanföras under den gemensamma benämningen B-kontroll. — I några yttranden har benämningen C-kontroll betecknats såsom mindre lyckligt vald, enär den verksamhet, som därmed åsyftades, allenast i mycket ringa utsträckning kunde anses innefatta verklig kontroll. Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som avstyrkt B-kontroll, har i stället föreslagit, att sammanslutning av djurägare, som använde den s. k. C-kontrollen borde benämnas »prov mjölkkningsring». Samma benämning har av Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott förordats i fråga om såväl B- som C-kontrollen. — Beträffande den rådgivande verksamhet i utfodringsfrågor, som enligt utredningens förslag skulle anordnas i samband med C-kontrollen, har i åtskilliga yttranden — under

betonande av den stora roll, rådgivning överhuvud spelade för kontrollföreningsverksamhetens utveckling — gjorts gällande, att berörda rådgivning borde anförtros uteslutande åt vederbörande kontrollassistent eller överkontrollant.

Vissa hushållningssällskaps förvaltningsutskott hava anmärkt, att tillkomsten av ytterligare en kontrollform enligt deras förmenande torde komma att medföra onödigt komplicerade bestämmelser, varjämte tillämpningen inom ett och samma område av flera kontrollformer säkerligen skulle lägga hinder i vägen för ett rationellt ordnande av kontrollassistenternas resor. För att i största möjliga mån häva olägenheterna härav borde en anordning med olika assistenter för varje särskild kontrollform helst undvikas; därest samme assistent ej kunde handhava all kontrollverksamhet inom området, borde möjlighet finnas att kunna så planlägga verksamheten, att åtminstone A- och B-kontrollen komme att utföras av en och samme assistent. Vidare har i ett par yttranden föreslagits, att det skulle ankomma på vederbörande hushållningssällskap eller eventuellt den tillämnade lokala styrelsen att bestämma, vilken eller vilka kontrollformer, som finge tillämpas inom sällskapet eller styrelsens område. Förhållandena kunde nämligen ibland vara sådana, att en kontrollform vore uppenbart olämplig för ett visst områdes vidkommande. — I avseende å värdet av de vid de olika kontrollformerna erhållna resultaten har i vissa yttranden hävdats, att allenast resultaten av A-kontrollen borde få läggas till grund för införande i stamboks huvudavdelning eller förberedande klasser, medan i andra yttranden gjorts gällande, att samma vitsord borde tilläggas även resultaten av B-kontrollen. För fjällrasens vidkommande har Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ifrågasatt, huruvida icke även resultaten av C-kontrollen borde berättiga till införande i riksstambokens för sagda ras förberedande klasser.

Vad utredningen föreslagit ifråga om den s. k. elitkontrollen har — om man bortser från den förordade utbyggnaden med hälsovårdskontroll — i huvudsak tillstyrkts i samtliga yttranden med undantag av dem, som avgivits av avelsföreningen för svensk låglandsboskap, avelsföreningen för svensk röd och vit boskap och avelsföreningen för röd kullig svensk lantras samt Södermanlands, Östergötlands, Malmöhus, Skaraborgs och Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Avelsföreningen för svensk låglandsboskap samt Östergötlands och Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott hava funnit det mest ändamålsenligt att genomföra sådana skärpningar inom den allmänna kontrollen — speciellt då A-kontrollen — att densamma bleve i stånd att ersätta en särskilt anordnad elitkontroll. Övriga avelsföreningar och förvaltningsutskott, som ej funnit sig kunna tillstyrka utredningens förslag om elitkontroll, hava uttalat, att behovet av dylik kontroll komme att helt bortfalla, därest A-kontrollen bleve föremål för en effek-

tivare ledning och övervakning, som ägnade särskild uppmärksamhet åt besättningar, från vilka försäljning av avelsdjur ägde rum. I detta sammanhang torde även förtjäna omnämnas, att avelsföreningen för fjällras samt Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott gjort gällande, att den skärpta kontrollen över avelsbesättningar av fjällras såsom hittills borde utövas beträffande avelscenterbesättningarna av avelscenternämnden och beträffande besättningarna å av avelsföreningen kontrollerade s. k. avelsgårdar av föreningen. Ifråga om den i elitkontrollen ingående härstammingskontrollen har avelsföreningen för svensk röd och vit boskap förklarat, att föreningen såvitt anginge nämnda kreatursras själv övertagit dylik kontroll, varför utövändet av densamma icke borde tillkomma annan organisation. — Den föreslagna benämningen »elitkontroll» å den skärpta kontrollverksamheten har avstyrkts av lantbruksstyrelsen, kontrollnämnden och Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Till motivering av sitt avstyrkande har lantbruksstyrelsen anfört, att den genom kontrollnämnden utövade skärpta kontrollen, vilken ägde en alldeles särskild karaktär, icke syntes böra så inkopplas i kontrollsystemet, att kontrollens särställning bleve mindre tydlig. Kontrollnämnden har för sin del funnit den föreslagna benämningen icke vara av behovet påkallad, bland annat med hänsyn till att det föreliggande förslaget just hade till syfte att helt eller delvis utplåna kontrollens berörda särställning.

I de avgivna yttrandena har tämligen allmänt vitsordats behovet av en effektiv hälsovårdskontroll, och i det övervägande antalet yttranden har förslaget om elitkontrollens utökning med en dylik kontroll tillstyrkts eller lämnats utan erinran. I avstyrkande riktning går lantbruksstyrelsens yttrande, vari framhållits, att åtgärder i förevarande avseende tillhörde veterinärvården och knappast borde sammankopplas med kontrollföreningsverksamheten. Att lägga ansvaret för dylika åtgärder på kontrollnämnden syntes lantbruksstyrelsen innebära att å nämnden övervältra ett ansvar, som låge utanför dess kompetens. För tillgodoseende av behovet av en hälsovårdskontroll torde i stället böra övervägas lämpligheten av skärpta bestämmelser ifråga om handeln med livdjur. Liknande uttalanden hava även gjorts av kontrollnämnden, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet samt Stockholms läns och stads, Södermanlands, Skaraborgs och Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, varjämte avelsföreningen för svensk röd och vit boskap förklarat sig bestämt avstyrka den föreslagna hälsovårdskontrollen, då densamma anginge ett helt och hållet oprövat område.

Av de erinringar, som i övrigt gjorts mot förslaget om elitkontroll torde få anföras följande. Kontrollnämnden har föreslagit, att den skärpta kontrollen icke längre skulle hållas avskild från kontrollföreningsverksamheten i övrigt utan samtliga under kontroll stående avelsbesättningar

bliva föremål för skärpt kontroll utan särskilda åtgöranden från djurägarnas sida. I ungefär enahanda riktning hava även uttalat sig Stockholms läns och stads samt Södermanlands och Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har funnit hälsovårdskontrollen böra göras obligatorisk samt har förordat särskild ersättning åt sådana kontrollassistenter, som utövade kontrollarbete inom besättningar med genomförd elitkontroll. Övervägande skäl hava synts Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott tala för att kontrollperioden vid elitkontrollen begränsades till 14 dagar. I vissa yttranden har framhållits, att uppgiften att bestyrka stamtavlor för från kontrollerade besättningar saluförda avelsdjur icke borde — åtminstone ej obligatoriskt — åvila kontrollnämnden utan ankomma på vederbörande avelsförening. Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott slutligen har ansett, att avgiften för elitkontrollen borde nedsättas och att kontrollen borde handhavas av hushållningssällskapen i samråd med lantbruksstyrelsen, varigenom behovet av kontrollnämnden såsom ledande organ skulle bortfalla.

Beträffande förslaget om kontrollföreningsverksamhetens lokala ledning och dithörande frågor har detsamma i de avgivna yttrandena i huvudsak tillstyrkts eller ej föranlett allvarligare erinringar. Den föreslagna lokala centraliseringen har emellertid icke kunnat tillstyrkas av Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som med hänsyn till de säregna förhållandena inom länet — kontrollverksamheten bedreves där utan understöd från stat och hushållningssällskap — ansett den nuvarande organisationen av länets kontrollföreningsverksamhet böra såsom mest ändamålsenlig bibehållas. Likaledes under hänvisning till inom vederbörande län rådande speciella förhållanden har ett antal hushållningssällskaps förvaltningsutskott funnit önskvärt, att den lokala centraliseringen genomfördes på frivillighetens väg, enär en tvångsvis verkställd centralisering, därest icke för densammas ikraftträdande föreskrevs en lång övergångstid, torde komma att möta starkt motstånd och endast lända till skada för kontrollföreningsverksamheten. Avelsföreningen för svensk låglandsboskap samt fyra förvaltningsutskott hava med skärpa vänt sig mot utredningens förslag att göra omförd centralisering till villkor för erhållande av statsbidrag. Mot

en föreslagna sammansättningen av den lokala styrelsen för kontrollföreningsverksamheten hava från vissa håll gjorts erinringar, huvudsakligen gående ut på att ett större antal styrelseledamöter borde utses av föreningsmedlemmarna. — I en del yttranden har framhållits, att de ifrågasatta överkontrollanternas antal borde avsevärt ökas, helst i sådan utsträckning, att en överkontrollantbefattning inrättades för varje hushållningssällskap, med möjlighet dock för två eller flera hushållningssällskap, inom vilkas områden kontrollverksamheten vore av mindre omfattning, att gemensamt anställa en dylik befattningshavare. Östergöt-

lands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har i detta sammanhang föreslagit, att inom hushållningssällskap med mera omfattande kontrollverksamhet skulle vid behov kunna anställas särskilda s. k. rese-assistenten med uppgift att biträda vid överkontrollen. Gotlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har bestämt avrått från inrättandet av en överassistentbefattning, gemensam för Gotland och ett eller flera län på fastlandet. Från vissa hushållningssällskaps förvaltningsutskott har vidare framförts det önskemålet, att hushållningssällskapen icke — till men för kontrollarbetet — måtte så avkopplas från överkontrollen, att de berövades rätten att såsom överkontrollant få anlita vederbörande husdjurskonsulent eller annan lämplig person i sällskapens tjänst. Såsom mindre rationell har från visst håll betecknats den föreslagna anordningen med överkontrollanterna för den allmänna kontrollen anställda hos hushållningssällskapen och motsvarande befattningshavare för elitkontrollen anställda hos kontrollnämnden. I stället har förordats det systemet, att åt överkontrollanten inom ett visst område uppdroges handhavandet av all överkontroll inom området. Dessutom har i ett par yttranden ansetts önskvärt, att staten, därest överkontrollen överlättes på kontrollnämnden, övertog en större andel av kostnaden för överkontrollen. Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har funnit det mest ändamålsenligt, att samtliga överkontrollanter anställdes hos kontrollnämnden samt helt avlönades av staten.

Utredningens förslag att åt kontrollnämnden skulle anförtros den centrala ledningen av landets kontrollföreningsverksamhet har i det övervägande antalet yttranden principiellt tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Uppsala och Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott hava dock för sin del ansett, att nämnda ledning borde tillkomma lantbruksstyrelsen. Ytterligare ett par hushållningssällskaps förvaltningsutskott hava framhållit, att enligt deras förmenande något behov av särskild riksorganisation ej föreläge; för Norrlands vidkommande syntes för övrigt en dylik organisation vara mindre lämplig. — I åtskilliga fall hava erinringar framställts mot den föreslagna sammansättningen av kontrollnämnden. Erinringarna gå mestadels ut på att nämnden borde bestå av ett större antal representanter för hushållningssällskapen, det praktiska kontrollarbetet och avelsföringarna, medan något större behov av representanter för den vetenskapliga forskningen på nötboskapsskötselns område ej ansetts förefinnas. I vissa yttranden har nämnden ansetts böra bibehållas vid sin nuvarande sammansättning. Lantbruksstyrelsen har funnit det mindre lämpligt att statskonsulenten i boskapsskötsel bundes vid uppgiften som nämndens sekreterare; i stället borde han enligt lantbruksstyrelsens förmenande vara ledamot av såväl nämnd som arbetsutskott. — I ett flertal yttranden har understrukits vikten av att det centrala organets befogenhet strikt begränsades till att avse enbart den tekniska ledningen och

övervakningen av kontrollföreningsverksamheten. Särskilt har framhållits, att kontrollresultatens utnyttjande inom avelsarbetet icke lämpligen borde ankomma på kontrollnämnden utan i stället såsom hittills vara en avelsföreningarnas uppgift. Vidare har mot utredningens förslag riktats den anmärkningen, att såväl den lokala som den centrala ledningen såsom en främsta uppgift fått sig ålagd att verka för kontrollföreningsverksamhetens utbredning.

Vad utredningen anfört rörande behovet av statsbidrag för den omorganiserade kontrollföreningsverksamheten har i flertalet yttranden ej föranlett några anmärkningar. Endast i de delar, utredningens beräkningar avse C-kontrollen och överkontrollen, hava framställts mera betydande erinringar. Sålunda har i vissa yttranden starkt ifrågasatts, huruvida C-kontrollen ägde tillräckliga förutsättningar att kunna erhålla den av utredningen beräknade omfattningen. Mot kostnadsberäkningarna för C-kontrollen har också från flera håll anmärkts, att desamma verkställs i underkant, därvid särskilt framhållits, att det ingalunda med säkerhet kunde förutsättas, att vederbörande mejeri skulle vara villigt att städse och utan ersättning ställa nödig apparatur till förfogande. Bland annat till följd härav hava åtskilliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott hävdadt, att statsbidraget till C-kontrollen — såväl organisationsbidrag som årligt bidrag — av utredningen beräknats alltför lågt. Från Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har uttalats, att ifråga om C-kontrollen borde tillämpas samma grunder för statsbidrags utlämnande som de, vilka för närvarande gällde vid A- och B-kontrollen. Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har för sin del ansett det årliga bidraget böra utgå med lägst 50 öre per ko. Lantbruksstyrelsen har visserligen förklarat sig ej hava något att erinra mot den beräknade storleken av statsbidraget till C-kontrollen men har funnit det mindre önskvärt, att hushållningssällskapens medverkan till ekonomiskt stödjande av förevarande del av kontrollföreningsverksamheten avkopplades, då sällskapens allmänna intresse för verksamheten därigenom lätt kunde komma att till skada för densamma avtrubbas. Vad beträffar statsanslaget till överkontrollanternas avlönande, har detsamma, med hänsyn till de stora krav, som syntes komma att ställas på nämnda befattningshavare, i några yttranden betecknats såsom alltför snävt tilltaget. Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har såsom sin uppfattning uttalat, att kontrollföreningsverksamheten borde givas en sådan organisation, att verksamheten kunde bedrivas utan något som helst anslag av statsverket.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet i samband med tillsättandet av 1933 års mjölk- och mejeriuutredning framhöll jag bland annat, att anordnandet genom mejeriernas försorg av en förenklad kontroll borde kunna

*Departements-
chefen.*

medföra en önskvärd utbredning av kontrollverksamheten. I det förslag, som utredningen nu avgivit och för vars väsentliga innehåll jag i det föregående redogjort, synes detta spörsmål hava funnit en tillfredsställande lösning genom den föreslagna s. k. C-kontrollen. Denna kontrollform fyller helt naturligt icke de anspråk, som böra ställas på den för ett högtstående avelsarbete erforderliga kontrollverksamheten. Men den bör kunna tjäna som ett betydelsefullt rättesnöre för den mindre jordbrukaren både i vad gäller urvalet av pålaggsdjur och beträffande en ekonomisk utfodring. De fordringar den kan komma att ställa på den enskilde jordbrukaren äro dessutom så ringa, att förutsättningar torde föreligga för god anslutning till denna kontrollform från de mindre jordbrukarnas sida. Jag vill därför förordna, att åtgärder vidtagas för anordnande av en dylik kontroll i huvudsaklig anslutning till utredningens förslag, varvid jag dock förutskickar, att frågan om benämningen å kontrollformen i fråga kommer att ytterligare övervägas vid utarbetandet av de erforderliga författningsbestämmelserna.

Såsom utredningen förutsatt torde ett genomförande av förenämnda förslag icke kunna äga rum utan understöd från statens sida. Vad utredningen anfört rörande kostnaderna för C-kontrollen samt grunderna för beviljande av statsbidrag till densamma kan jag i stort sett biträda. Statsbidrag torde sålunda böra utgå dels såsom organisationsbidrag med högst 3 kronor för besättning, dels ock såsom årligt bidrag med 25 öre för varje ko, tillhörande besättning om högst 10 kor. Därest man i likhet med utredningen räknar med att ifrågavarande kontroll under nästkommande budgetår lyckas ernå en omfattning av omkring 10,000 besättningar med i runt tal 40,000 kor, skulle alltså, på sätt utredningen anfört, till uppehållande av en förenklad ladugårdskontroll för sagda budgetår av statsmedel erfordras ett belopp av (30,000 + 10,000 =) 40,000 kronor. Jag tillstyrker, att detta belopp anvisas.

Beträffande ett upptagande nu av de väckta förslagen om skärpning av den s. k. A- och B-kontrollen ställer jag mig däremot tveksam. Det synes mig sålunda icke osannolikt, att, såsom uttalats av vissa av de i ärendet hörda myndigheterna och korporationerna, ett genomförande av förut berörda C-kontroll kan komma att leda till, att den allmänna kontrollen i övrigt endast behöver förekomma i en form. Någon erfarenhet i detta avseende torde därför först böra inhämtas, innan slutlig ståndpunkt tages till denna sak. Härtill kommer, att åtskilligt av vad utredningen i förevarande avseende föreslagit lärers, om anledning därtill föreligger, kunna genomföras inom nu gällande bestämmelsers ram. Även utredningens förslag om ytterligare utveckling av den hittills tillämpade s. k. skärpta kontrollen torde böra i viss mån ställas på framtiden. Genomförandet av denna elitkontroll synes mig nämligen äga ett visst sammanhang med frågan om den föreslagna omorganisationen av kontrollföreningsverksamhetens lokala och centrala ledning, i vilket avseende

jag ej heller är beredd att nu föreslå åtgärder. Anställandet hos hushållningssällskapen av särskilda överkontrollassistenter, till vars avlöning m. m. statsbidrag skulle utgå, torde nämligen rent organisatoriskt sett bära bedömas i samband med föreliggande frågor om utökning på andra områden av hushållningssällskapens konsulentverksamhet. Dessutom tala även budgetära skäl för uppskov med åtgärderna i fråga.

Såsom jag inledningsvis erinrade, har i årets statsverksproposition till understöd åt kontrollföreningsverksamheten för budgetåret 1935/1936 beräknats ett reservationsanslag av 137,000 kronor. Nämnda belopp avsågs skola förslå till täckande av dels medelsbehovet, 100,000 kronor, för den enligt hittills tillämpade riktlinjer bedrivna kontrollföreningsverksamheten om hänsyn toges till en påräknad reservation å tidigare anslag av 3,000 kronor, dels ock behovet av statsbidrag till förenklad ladugårdskontroll enligt 1933 års mjölk- och mejeritrednings förslag, 40,000 kronor. Under åberopande av vad jag i det föregående anfört tillstyrker jag nu, att anslag för ifrågavarande ändamål i riksstaten för nästa budgetår upptages med omförmälda belopp 137,000 kronor.

Sedan riksdagen beslutat i anslagsfrågan, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att genom omarbetning av kungörelsen den 15 april 1932 (nr 72) eller i annan ordning meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för den s. k. C-kontrollens genomförande.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet* för budgetåret 1935/1936 anvisa ett *reservationsanslag* av 137,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

P. Gullstrand.